

sumrnar, tá havsildin kom inn á fjørðin, har hann mangan stóð so stúgvandi fullur. Har torvur stóðu bæði á Lopra og heima á Vágfirði, sum goymdu túsundir av tonsum. So um henda sild kundi fingið vrakaravátan og kundi selst fyri fastan pris, var eingin vandi fyri at keypt sær eitt sildalás og stongt fleiri hundrad tunnir inni í lásinum og so tikið úr tí so hvørt, tað varð saltað. Eins og teir gjørdu bæði í Noregi og Íslandi.

Øll verðin rópti eftir sild

— Var eftirspurningurin eftir sild í úrheiminum ikki stórus um hesa tíð?

— Øll verðin rópti eftir sild tá. Men hjá okkum var tað toskur og aftur toskur, og prisurin var tá litil fyri toskin. Eg royndi av og á at selja sild til Danmarkar, men so leingi eg onga góðskuváttan kundi fáa í Føroyum, so kundu donsku keypararnir skalta og valta við mær, sum teir vildu. Eg hevði so onga heimild at siga nakað, tí sildin var sum so ikki lóglig sum mannafoði. So hetta var ein ótrygg vinna. Eg skuldi jú gjalda bæði salt, tunnur og frakt, og eg hevði onga trygd fyri at fáa pengarnar aftur. Tí var tað ov vágaligt at salta ov nógv. Og tí bleiv tað ongantíð til tað stóra.

— Tú sigur øll verðin rópti eftir sild, men vóru danir ikki altráðir at keypa av hesi stóru havsildini, sum svam við Føroyar?

— Eg handlaði við ymsar danir. Serstakliga var tað ein, P. Lykkeberg, sum var ógvu-

liga áhugaður fyri at keypa sild úr Føroyum. Hesin maður var kendur fyri sína stóru gaffilbitafyrirtek.

Men tað var sum at stoyta hevðið móti einum múri. Tað mátti eg sanna og seinri eisini hesin P. Lykkeberg.

Eg minnst serliga væl, tá sami maður kom til Føroya í 1936. Hann var tá leiðari av eini vinnulivnevnd, sum danir sendu til Føroya, tá reiðararnir plagdu at taka lán til at gera sluppinar út við.

P. Lykkeberg kom eisini til Vágs. Hann skuldi hava fund við reiðararnar kl. 13. Vit høvdu handlað nakað saman, men eg hevði ongantíð sæð mannin. Beint áðrenn kl. 13 bankar uppá dyrnar hjá okkum og inn trínur P. Lykkeberg. Jú, hann vildi sleppa at tosa við meg um sildina. Prátið hevur hugtakið danan so nógv, at klokkan var 15, tá hann fór avstaðaftur. So nógv metti hann sildina, og segði burt út, at vit feroyingar lógu í Grønlandi og fiskaðu tosk fyri ongan pris, meðan silvurið svam inni við brugvarnar. Hann helt, at okkurt mátti gerast. Men eg segði honum sum var, at eg hevði roynt alt. Til fánýtis. Tað var vónleyst. Eingin lurtaði eftir mær.

P. Lykkeberg fór so aftur til Havnar, og lovaði hann mær, at hann skuldi tosa við teir lógtingsmenn, sum høvdu við fiskivinnuna at gera. Í Havn greiddi hann lógtingsmonnum frá, hvussu góð sildin var, sum svam við Føroyar, og bað teir fáa sildina undir vrakarastovnin, so leiðis at hann kundi fáa váttan uppá, at hon kundi nýtast sum mannafoði. Tingmenn skuldu geva honum svar innan triggjar mánaðir.

Tað gingi fyra mánaðir, og sami dani skivur mær bræv, har hann nú sigur seg trúgvá, tí, sum eg hevði sagt, at tað var nýttuleyst at gera meira við málið.

At feroyska havsildin egnaði seg serstakliga væl til at leggja eitt nú í dósir vóru danir greiðir yvir. Í Danmark var heitt um summarið, so har var ringt at fáa nóg góða ráveru. Í Føroyum harafturimóti er kaldari, og sildin svimur á fjørðinum. Hon kundi takast í dag og beinan-

vegin leggjast í dósir. — Tit eiga eitt rikidømi uttan líka, og eg kann keypa alt tað tit kunnu lata, segði P. Lykkeberg í sinum hjartasuffi til Jørgen M. Olsen í Vági.

Haraftrat kom, at Føroyar lógu mitt í sentrum fyri sildaveiðuni. Bæði norðmenn, danir, íslendingar og skotar veiddu tá havsild. Bert feroyingar gjørdu tað ikki.

— Tað forbitraði meg at vera áskoðari til henda syrgiliga leik. Eg hevði ikki náttarfrið av berum ergirli, sigur Jørgen og ristir við høvðinum.

Árini gingi

Árini gingi. Nógvat var runnið í ána, og nógvar milliónir tons av feitar havsild høvdu svomið inn og út av fjørðinum, síðani Jørgen fyrstu ferð fór at tosa um at gera okkurt við hesa sildina.

Fyrst í 1950-unum fóru menn at fiska sild við sluppum á Norðhavinum, og kom tá havsildin, sum varð fiskað úti á havi undir vrakarastovnin. Men mitt í fimti árunum var gjørdur so nógvar larmur inni á fjørðinum, at tá var tað meira sjáldan, at henda stóra havsildin kom heilt inn á fjørðin. Men tað kom tó ein stór mongd av góðari sild — 5-7 pr. kg. — inn á fjørðin ár um ár. Henda sildin hevði eisini silt stóra virði sum útflutningsvara, men hon kundi ikki fáa vrakaravátan, tí hon var fiskað inni á fjørðinum. Eg tosaði tá við lógtingsmenn um at fáa hesa sild inn undir vrakarastovnin. Hetta var í 1956. Og tyktust lógtingsmenn tá at vera meira positívur.

Ein teirra biður Jørgen skriva eitt bræv til tingið og har siga allan veruleikan um sildina. — Eg skrivaði hetta brævið í 1957. Tað bar heitið, »Ein summarnátt á Vágfirði«. Aftur at biða eftir svári. Hoyrði einki aftur. At spyrja eftir svári. Fekk so at vita, at tað hevði verið viðgjørt. Síðani tøg.

Tað gingi nú nøkur ár, og eg spurdi aftur eftir einum endaligum svári. Nú var tað ein tingmaður, sum visti at siga mær, at brævið varð sent til danska fiskimálaráðs. — Og so hoyrði eg ikki meira.

— Hevði tú tá mist allar vónir at fáa nakað svar?

— Eg læt málið fara í gloymbókina. Har var helst einki at gera meira. Men 12 ár aftaná, at eg hevði skrivað lögtinginum bræv, fái eg bræv frá einum lesandi feroyingi í Keypmannahavn. Hetta var í 1969, og maðurin var Kjartan Hoydal. Hann var í ferð við at gera upp-gávu, nú hann fekk útbúgving sum fiskifrøðingur. Tá fær hann av tilvild fatur á ritgerð míni »Ein summarnátt á Vágfirði«. Honum dámdi so væl hesa ritgerðina, at hann spurdi meg um loyvi at sleppa at brúka okkurt burtur úr henni til uppgávu sína.

Og Jørgen heldur fram at siga frá: — Í sama brævi sigur Kjartan Hoydal, at »tú ert fyrsti maður í heiminum, sum hevur sagt frá, at sild sveyur«. Eg siti nú og gleðið fyri meg sjálfan. Eg visti tá einki um hetta.

Eg fái nú eisini at vita, at ein sovjetiskur kavbátur í 1960 rakti við eina sildatorvu norðan fyri Ísland. Hóast gangin frá motorinum og hóast manningin lýsti við ljóskastaranum fyri at fáa torvuna at flyta seg, so læt hon ikki við seg koma. Russar taka myndir og skriva upp. Heimafurkomir til Ruslands, skriva teir eina ritgerð um sildina og vilja vera við, at teir eiga heiðurin fyri at hava funnið fram til, at sild sveyur. Ritgerðin verður sendt til fleiri lond, eitt nú til Danmarkar, fyri at fáa tað týðningarmikla stemplið.

Men tá hetta brævið

Her draga teir sild inn í bátin eftir at havsildin hevur verið langt inni á fjørðinum. Hesa náttina fingi teir 10 tons

verður móttikið í danska fiskivinnumálaráðnum raknar ein maður við, sum minnst til frásøgnina úr Føroyum, ið eg hevði sent lögtinginum. Skrivað verður aftur til Ruslands og sagt verður frá, at handa heiðurin kunnu russar ikki fáa, tí heiðurin hoyrir heima í Føroyum hjá einum manni, sum eitur Jørgen M. Olsen.

— Varð tú ikki fegin av at fáa tað at vita?

Jørgen steðgar á og sigur eitt sindur vónsvikin:

— Tað, sum tað stóra Rusland bardist fyri at vera fyrst við... ja var longu uppdagað í Føroyum 1930 og sligið fast, at hetta var ein veruleiki í 1938. Men tað bar so ikki til at brúka eitt frimerki, at siga mær frá tí. So tú skilir, at ein ert eitt sindur vónsvikin.

Eingin í verðini eins góðar møguleikar at reka vinnu við skeljadjórum sum feroyingar

— Vit innflyta krækling úr Limfjørðinum. Feroyingar áttu at skamma seg, sigur Jørgen Olsen í triðja og seinasta partinum av prátinum í Sosialinum, sum kemur um eina viku. Tá tosar hann um dalking, fiska- og skeljadjóraaling, um tara, øðu, krækling, gagg, fjørðumað og mangt annað.

Vit hoyra eisini um, hvussu sildaævintýrið á Suðuroybanka endaði og hvussu Kjartan Hoydal og aðrir hjálptu Jørgeni við at fáa bókina út.

Rætting

Prentvilla kom í fyrsta partinum. Bylgjulond skal vera BYLGJUGONGD. Setningurin ljóðaði soleiðis: »Hon kom eftir botninum, men tann stóra havsildin, sum kom inn á fjørðin um summarið, kundi altíð siggjast tí hon svam í einari bylgjugongd...«

Loprans fjørður. Tokufflókar koma rekandi inn gjøgnum fjørðin móti kvøldið. Innanfyri skulan á Leiti var havsildin von at steðga, áðrenn hon spjaddi seg um allan fjørðin.

Ónavik, har sildin mangan kom inn. Har hava Jørgen og onnur saman við honum fingið mangan góðan fongin, tá hann er farin inn um skerið.